

ČAS, NÁZORY A BUDOUCNOST JEČMENE

Jan VAŠÁK

poradce

Je neuvěřitelné, jak mnoho se za století v někdy označovaném konzervativním oboru jako je zemědělství, v ČR změnilo (tabulka 1). Už se skoro nepěstují žito, oves, výrazně se snížila osevní plocha celkem. Zaniklo pěstování prádneho lnu. Skoro zmizely krmné okopaniny – co je tuřín málo kdo ví. Krmná mrkev či řepa už skoro nejsou vidět. Brambory se v osevní výměře téměř nevyskytují. Pokleslo zastoupení cukrovky, chmele, sadů, zeleniny obecně. S úpadkem živočišné výroby se snížily výměry jetele, vojtěšky. Ale i luskovin mimo hrách. Skoro vymizely směsky ozimé i jarní, květinářství.

Naopak až neuvěřitelně (výměra v roce 1933 byla pouhých 298 hektarů) vzrostlo zastoupení ozimé řepky až na 418,8 tis. ha v roce 2013. Ale také pšenice, kukuřice na zrno. Začalo pěstování tritikale, slunečnice, olejného lnu, lupiny, zvýšila se výměra máku, sóje a kmínu. Vzrostla výměra vinohradů. Zásadně se změnilo semenářské postavení hořčice bílé, využití krmných plodin jako je silážní kukuřice na výrobu energie. Nastoupily plodiny jako jsou ostropestřec a léčivé rostliny obecně. Znovu se vrátilo pěstování pohanky, inkarnátu, konopí, prosa.

V posledních desetiletích se otepluje, přiší stále stejně, ale nárazově. Zimy jsou mírné, často je málo sněhu, ale s ledovými muži kolem poloviny května je nutno počítat. Energie v atmosféře, tedy větrů, je stále více. Stoupá obsah CO₂, tedy oxidu, který spolu s oteplováním žene rostliny k vyšší výkonnosti. Mimo celko-

vě klimatické vlivy a aridizaci prostředí je pokrok ve šlechtění, agrochemikáliích, mechanizaci.....Ale je i EU, která přinesla lepší využití zón vhodnosti. Například rajčata, papriky se pěstují v jižních státech Unie, odkud se do ČR jen dovážely melouny. V Unii se všechno dostane v supermarketech a samozásobitelství upadlo na minimum. EU, to jsou levné potraviny, dotace, malovýměrové zemědělství.

Výnosy ve světě rostou, lépe se skladuje, je tu světový obchod, více se najíme, rozorávají se stepi (neplatí pro EU, včetně ČR, kde se plocha osevů snižuje) atd. Počet hladových světoobčanů relativně ubývá, jak se zvyšuje početnost lidské populace. Aktuálně je nás cca 8 miliard, když na světě žilo v roce 1950 cca 2,5 miliard lidí.

Je tu ale i imigrace, politika a světový trh obecně. Stárnutí bílé populace nelze podceňovat. Běloši už nemají kolonie a i jejich ekonomická síla se vytrácí. Na rozdíl od sociální politiky a nároků. Skoro všichni spoluobytelé nic hmotně nevyrábí a závisí na trhu. Do toho přišly pandemie, inflace, energetické potíže, propad dovozů. EU, ale i ČR fatálně chybí většina surovin. Nastavení HDP je chybné, výroba zaostává. Státní dluh roste, environmentalismus nabývá na síle.....A kdoví co mimo války ještě přijde. Něco nečekaného. Kapitalistická zastupitelská demokracie, vláda peněz, není jediným modelem, které lidé znají a uplatňují.

Tabulka 1. Osevní výměry rostlinné výroby od roku 1920 do 2022 v tisících hektarech za ČR. Zaokrouhleno. Dle statistického úřadu.

Ukazatel	Maximální výměra v tisících hektarech (rok dosažení)	Minimální výměra v tisících hektarech (rok dosažení)	%	Výměra v roce 2022
Osevní výměra	3853 (1928)	2452 (2021)	64%	2456
Obiloviny celkem	2302 (1929)	1334 (2021)	58%	1386
Luskoviny na zrno celkem	132 (1922)	34 (2019)	26%	46
Brambory celkem	507 (1937)	22 (2022)	4%	22
Cukrovka	244 (1924)	58 (2022)	24%	58
Olejníky celkem	7 (1930)	489 (2018)	6986%	437
Pícniny na orné půdě	1091 (1988)	468 (2018)	43%	467
Pšenice celkem	334 (1924)	973 (2000)	291%	854
Řepka	0,3 (1933)	419 (2013)	13967%	344
Kukuřice na zrno	9 (1933)	111 (2013)	1233%	80
Ječmen celkem	248 (1945)	737 (1979)	297%	335
Údaje od roku 1960				
Ječmen ozimý	243 ((1991)	5 (1975)	5%	
Ječmen jarní	676 (1979)	212 (2022)	32%	212

Agro prognózy a ječmen obecně

Předpovědi vychází z objektivních i subjektivních vlivů a pocitů. Počítají se ztrátou majority bělošské populace. Počítají s její další nevýrobou a následným chudnutím. Zvláště EU závisí na dovozu surovin. Běloši populačně zaostávají, mění se i religiozita. Hodně závisí na uplatnění světového – hlavně asijského – trhu. Prognózy v zemědělství ale počítají i s oteplováním, růstem CO₂ a s dalším zlepšení podmínek. Týkají se hlavně EU.

Jako prvá plodina vlivem dovozů a ekonomiky zmizí cukrovka. Ne ale cukrovary. Následovat bude řepka s tím, že zpracovatelé zůstanou. Naopak se dále rozšíří kukuřice a v Evropě zůstane minimálně další století pšenice. Budoucnost pro unijní, hlavně pro české agro vidím, přejí si vidět, v uplatnění mlékařství včetně sušárenství. Tedy na rozvoji potravinářství a živočišné výrobě obecně. Znamená to návrat jetele, vojtěšky. Zvýší se výměra silážní kukuřice. Ne ale pro energetické účely. Ovšem vyžaduje to změnu stravy v Asii - neupravené mléko je pro asijský projímadlem. Naroste význam ozimých plodin včetně ozimého ječmene a jarních výsevů na podzim (jarní ječmen, mák...) obecně. Omezí se green deal, vzroste význam vlastnictví půdy - i když ta má mnoho podob - dočasně i energetického využití plodin.

Ječmen je víceřadý, krmný se zrnem protáhlým, které se na slad zásadně nehodí. Naopak jarní ječmen má zrno plné, buclaté s jemně zvrásněnou pluchou. Je sladovnický, pivovarnický a dříve (konec a na začátku 80. let XX století) jsme určovali světové ceny sladu. Naštěstí jsme zůstali mezi sladovnickou elitou světa. Mrazuvzdornost ve fázi vyklíčené obilky a pířka má kolem -10 až -12°C. To ho předurčuje při oteplování k výsevům před zimou (jako ozimá pšenice), nebo v zimě. Obecně k velmi časnému setí od počátku února, jak to půda dovolí. Vedle typických, tradičních oblastí jako je Haná, Hradecko, tady nížiny mimo su-

chých oblastí, se po oteplení daří jeho pěstování na Vysočině.

Víceřadý ječmen je v průměru výnosnější (ne ale každý rok) než jarní. Dá se produkovat mimo horských oblastí i v suchých půdách. Pěstuje se z výsevů kolem poloviny září a sklízí se v ČR od konce června. Jde tedy prvý z obilovin do půdy a sklízí se nejdříve. Výtečně se tak hodí jako předplodina pro ozimou řepku, která se zpravidla vysévá jako prvý hlavní ozim kolem poloviny srpna. Nárůst víceřadého ozimého ječmene v ČR začal ve velkém výsevem v roce 1979 (ozimý ječmen cca 75 tis.ha, ozimá řepka cca 64 tis.ha). Sice se obě plodiny pěstovaly už dříve, fakticky od nepaměti, ale jen na tisících až desítkách tisíc hektarů u ozimého ječmene. U řepky spodní osev činil kolem roku 1933 pouze stovky hektarů.

Asi po roce 1995 (vliv oteplování a šlechtění) se z Německa a Francie rozšířily v zrnu podobné jarním formám dvouřadé ozimé formy ječmene. Dají se úspěšně pěstovat i v suchých oblastech. Podmíněně se hodí i jako sladovnický ječmen, ač kvalitou za českými odrůdami jarního ječmene zaostávají. Mají ale výhodu ozimého ječmene: časně setí v září, časná sklizeň od konce června, vyšší a za sucha jistější výnosy.

Oteplování, ale i tradice a vyspělé pivovarnictví na bázi kvalitního ječného sladu je příznivé speciálně pro ČR. Je fakt, že řada pěstitelů začnou produkovat dvouřadé ozimé ječmeny a rozšíří výrobu jarního ječmene setého v polovině října. To ale podpoří produkci ječmene v Česku. Musí narůst výroba a prodej sladu. Musíme udržet kvalitní ječmen, slad, pivovary, jakost výroby piva. Pivo se nesmí vyrábět z kukuřice, rýže, pšenice, surogátů a jiných náhražek ječného sladu. Kvalitní ječmen, slad, pivo je mimo dalšího reálná příležitost pro obchod, školství, sládky, pivovarníky, restaurace.

Kontaktní adresa

Prof. Ing. Jan Vašák, CSc.; Agrada s.r.o.; Chelčického 543; Kralupy n.Vlt.; e-mail: vasakjan@post.cz